

מרכז המידע למודיעין ולטרור
המרכז למורשת המודיעין (מל"מ)

22 בפברואר 2006.

אסמאעיל הניה:

קווים לדמותו של מועמד ה"חמא"ס" לראשות הממשלה הפלסטינית

אסמאעיל הניה ראש הממשלה המיועד מטעם ה"חמא"ס"

1. ב- 21 בפברואר 2006 הטיל יו"ר "הרשות הפלסטינית" אבו מאזן על אסמאעיל הניה, אשר הוביל את רשימת ה"חמא"ס לניצחון אלקטוראלי סוחף בבחירות ל"מועצה המחוקקת"¹, להרכיב בפעם הראשונה בתולדות "הרשות הפלסטינית" **ממשלה בראשות ה"חמא"ס**. להלן קווים לדמותו של אסמאעיל הניה, ראש הממשלה המיועד².

¹ זכתה ב- 74 מושבים (מתוך 132) לעומת 45 של תנועת ה"פת"ח".

² מסמך זה מבוסס על כתבה ב-NFC, אשר נכתבה ע"י יהונתן דחוח הלוי עם תוספות והשלמות של "מרכז המידע למודיעין ולטרור". יהונתן דחוח הלוי הינו חוקר בכיר ב"מרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה (JCPA)", בראשות דר' דורי גולד.

אסמאעיל הניה: פרטים ביוגרפיים

2. אסמאעיל עבד אלסלאם אחמד הניה ("אבו אלעבד") נולד ב- 1963 במחנה הפליטים שאטי שברצועת עזה. מוצא משפחתו הינו מהכפר ג'ורה הסמוך לאשקלון (כפר שהינו גם מקום מוצאו של אחמד יאסין). את לימודי בית הספר היסודי וחטיבת הביניים סיים הניה בבתי הספר של אונר"א במחנה הפליטים שאטי. את לימודי התיכון סיים בבית הספר "אלאזהריה" בעזה. הניה השלים לימודים לתואר ראשון בחוג לשפה הערבית ב"אוניברסיטה האסלאמית" של עזה.

3. במהלך לימודיו היה פעיל בארגונים סטודנטיאליים אסלאמיים שמהם באו תומכיה של תנועת ה"חמא"ס" המתהווה. בשנים 1983-1984 היה הניה פעיל במועצת הסטודנטים של "האוניברסיטה האסלאמית" וב- 1985-1986 כיהן כראש מועצת הסטודנטים. בתקופה זו התקרב מאוד לאחמד יאסין, מייסד ה"חמא"ס", שעמד אותה עת בראש האגודה האסלאמית ("אלמג'מע אלאסלאמי"), הארגון האסלאמי ממנו התפתחה מאוחר יותר תנועת ה"חמא"ס" (ראה להלן).

4. על רקע פעילות הטרור שביצעה תנועת ה"חמא"ס" נעצר אסמאעיל הניה מספר פעמים על ידי כוחות הביטחון הישראליים. בפעם הראשונה הוא נעצר למשך 18 יום ב-24 בדצמבר 1987, עם תחילתו של העימות האלים ["האנתיפאדה הראשונה"]. מספר שבועות לאחר מכן, ב- 15 בינואר 1988, הוא נעצר למשך שישה חודשים ושהה במעצר מינהלי. ב- 18 מאי 1989 נעצר הניה בפעם השלישית ושהה בכלא "קציעות" כשלוש שנים. במאי 1992 שוחרר מהכלא ובדצמבר אותה שנה גורש למרג'י זהור שבלבנון יחד עם שאר פעילי ה-"חמא"ס". הניה שב לעזה כשנה לאחר גירושו.

5. את הקריירה ה"אקדמית" שלו החל אסמאעיל הניה כמזכיר מועצת הנאמנים של "האוניברסיטה האסלאמית" בעזה. מאוחר יותר מונה לאחראי על ענייני המנהל באוניברסיטה, והיה גם חבר מועצת הנאמנים של

האוניברסיטה, המנהל האקדמי באוניברסיטה ואף חבר מועצת המנהלים העליונה האוניברסיטה. פעילותו זאת עלתה בקנה אחד עם **תפיסת העולם של ה"חמא"ס**, המייחסת חשיבות רבה לפעילות באוניברסיטאות, במטרה להטמיע את האידיאולוגיה האסלאמית הקיצונית בקרב הסטודנטים ולגייס מקרבם חברים חדשים לתנועה, כולל לזרוע המבצעית-טרוריסטית שלה.

אסמאעיל הניה : בנה את הקריירה שלו ב"אוניברסיטה האסלאמית" בעזה, מוקד פעילות חשוב של תנועת ה"חמא"ס"

6. במסגרת תנועת ה"חמא"ס" רכש הניה את מעמדו בזכות **קרבתו לאחמד יאסין**. ב-1997, עם שחרורו של אחמד יאסין מהכלא, הפך הניה למנהל לשכתו תפקיד אותו מילא עד להריגת אחמד יאסין בסיכול ממוקד בשנת 2004. מתוקף היותו איש אמונו של יאסין מונה הניה לחבר בוועדה העליונה של ה"חמא"ס" לדיאלוג עם הארגונים הפלסטינים ו"הרשות הפלסטינית" וכנציג ה"חמא"ס" בוועדת המעקב הפלסטינית העליונה להכוונת הסבב הקודם ושל העימות האלים ("האנתיפאדה הראשונה").

אסמאעיל הניה ואחמד יאסין, מייסד תנועת ה"חמא"ס". קרבתו של הניה לאחמד יאסין הולכה אותו לצמרת ה"חמא"ס"

7. במסגרת עיסוקיו הרבים, ומתוקף תפקידו כנשיא האגודה האסלאמית³, עסק הניה גם בפעילות הארגונית של תנועת ה"חמא"ס" במשך עשר שנים (עד שנת 2000). באמצעות פעילות זאת, ועל רקע קרבתו לאחמד יאסין, הוא טיפס לצמרת ה"חמא"ס" ומונה לחבר בהנהגה המדינית של התנועה. הניה ניצל מפגיעה כאשר חיל האוויר הישראלי תקף בניין ברצועת עזה, בו שהתה באותה עת הנהגת ה"חמא"ס" ובכללה אחמד יאסין (6 בספטמבר 2003).

8. חיסולם של מנהיגי התנועה אחמד יאסין ולאחריו עבד אלעזיז אלרנטיסי (מרץ 2004), במבצעי הסיכול הממוקד של צה"ל במהלך הסבב השני של העימות האלים, סלל עבור הניה את הדרך למקום מרכזי בהנהגת ה"חמא"ס" ברצועת עזה (לצידו של מחמוד אלזהאר הנחשב לבכיר ממנו בהיררכיה התנועתית). בבחירות ל"מועצה המחוקקת" (ינואר 2006) עמד הניה בראש רשימת ה"חמא"ס" (רשימת "השינוי והרפורמה"), אותה הנהיג לניצחון סוחף על ה"פת"ח". לאחר הבחירות הוטל עליו ע"י אבו מאזן להרכיב את הממשלה החדשה.

תפיסות אידיאולוגיות ואופן מימושן

9. בשונה מאחמד יאסין ומעבד אלעזיז אלרנטיסי, אסמאעיל הניה אינו נתפס כסמכות רוחנית, אין הוא דמות כריזמטית והוא אינו נהנה ממעמד של מנהיג בלתי מעורער ברצועת עזה. עם זאת נחשב הניה כבעל השפעה בהנהגת ה"חמא"ס" כמי שנמנה על אנשי דור הביניים של ה"חמא"ס". הוא נתפס כדמות פרגמטית, המייצג דרך פעולה החותרת לקדם את המהפכה האסלאמית בשלבים תוך שילוב בין פעילות מבצעית-טרוריסטית לבין פעילות מדינית, העושה שימוש בדברי נועם כלפי חוץ. ככזה הוא מעורר פחות אנטגוניזם מאשר דמותו של מחמוד אלזהאר (ולפיכך מן הסתם הוצב בראש רשימת ה"חמא"ס") אף כי מבחינה אידיאולוגית אין הבדל משמעותי בין השניים.

³ "האגודה האסלאמית" ("אלמג'מע אלאסלאמי") הוקמה ב-1976 במחנה הפליטים שאטי שבצוה, והפעילה כעשרה סניפים ברחבי הרצועה מטרתיה הרשמיות: סיוע למשפחות נזקקות, כולל משפחות חללים ופצועים, הפעלת רשת גני ילדים מועדון ספורט, מרפאות ותמיכה בנפגעי העימות. אגודות מעין אלו מהוות את התשתית החברתית של ה"חמא"ס" ("הדעווה") המשמשת גם כמעטפת תומכת לזרוע המבצעית-טרוריסטית.

10. אסמאעיל הניה, כאמור, מייצג נאמנה את תפיסת העולם הבסיסית של תנועת ה"חמא"ס" (כפי שבאה לידי ביטוי באמנה שלה) **הרואה בסכסוך עם ישראל סכסוך דתי ולא סכסוך לאומי טריטוריאלי הניתן ליישוב בהסדר מדיני על בסיס של הכרה הדדית**. הניה (כמו דוברים אחרים של ה"חמא"ס") מתאר את ישראל כ"ראש החץ" של העולם המערבי, וכנטע זר בעולם הערבי והאסלאמי. **הפתרון הסופי של הסכסוך מצוי בראייתו אך רק ב"שחרור פלסטין" כולה, מ"הים עד הנהר", והקמת מדינה פלסטינית אסלאמית המיישמת את חוקי ההלכה האסלאמית**. הוא דוגל בשיבת הפליטים הפלסטינים למקומות מגוריהם הקודמים בישראל ורואה בה "זכות מקודשת".

11. הניה שולל זכות קיומה של ישראל ומתנגד לקביעת גבולה הסופי של המדינה הפלסטינית בקווי 1967. הוא מוכן להכיר בקו גבול זה רק כ"קו הפסקת אש" לתקופה ממושכת של 10-15 שנים שתוגדר כ"הודנה"⁴, שלאחריה ניתן יהיה להמשיך במערכה לחיסולה של מדינת ישראל. תפיסה זאת של ה"הודנה" עולה בקנה אחד בראייתו של הניה עם "נבואתו" של השיח' יאסין, אשר "חזה" את קריסתה הסופית של ישראל בשנת 2027. בעיית העם היהודי צריכה להיפתר לשיטתו (ולשיטת ה"חמא"ס") מחוץ לגבולות "פלסטין" תוך אפשרות לנוכחות של מיעוט יהודי בפלסטין שיקבל על עצמו לחיות תחת משטר אסלאמי על כל המשתמע מכך (מעמד נחות, גביית מס גולגולת וכו').

12. את הישגי תנועת ה"חמא"ס" בעימות האלים רואה הניה **בהפחת רוח לוחמנית בקרב הציבור הפלסטיני ("רוח הג'יהאד") את פיגועי ההתאבדות** (תחום שבו הוביל ה"חמא"ס" עד להסכם "ההרגעה" במרץ 2005) הוא רואה כדרך הפעולה הטובה ביותר להתמודדות עם ישראל. הניה משבח את "תרבות המתאבדים" שהשתרשה בחברה הפלסטינית, כלשונו: "מסימני הניצחון (על ישראל) הינה האם הפלסטינית, שמכינה את בנה להיות לוחם, ואחר כך

⁴ משמעותה ל ה"הודנה" באסלאם הינה הפסקת אש לצורך התארגנות מחדש של כוחות המוסלמים לקראת חידוש המערכה נגד הכופרים בתנאים טובים יותר.

מקבלת ביללות שמחה את בשורת נפילתו חלל למען דרכו של אלה". על נשקה של תנועת ה"חמא"ס" ("נשק ההתנגדות", כלשונו) הוא אינו מוכן לוותר כל עוד ישראל "כובשת" את אדמת פלסטין ההיסטורית (קרי, עד לחיסולה של מדינת ישראל).

13. לאחר ניצחון ה"חמא"ס" בבחירות נטל אסמאעיל הניה חלק ב"מתקפת הנועם" של ה"חמא"ס" שכוונה לאוזניים מערביות. כך למשל, בראיון ל"ווישינגטון פוסט" (25 פברואר), חזר הניה על רעיון הפסקת האש ארוכת הטווח ("הדנה") בתמורה לנסיגת ישראל לקוי 1967 (תוך התחמקות מהשאלה האם תכיר ה"חמא"ס" בזכות קיומה של ישראל). בראיון הוא שילם מס שפתיים לשלום, הדגיש כי "איננו צמאי דמים", אולם הוסיף כי השלום הינו דבר חיובי רק אם יבטיח לפלסטינים את "זכויותיהם" (מבלי לפרט את טיבן של אותן זכויות). לשאלה האם ה"חמא"ס" תישאר מחויבת להסכמי אוסלו השיב הניה כי ה"חמא"ס" תבחן מחדש את כל ההסכמים ותהייה מחויבת רק לאלו התואמים את האינטרסים של העם הפלסטיני. הניה לא התייחס בראיון לדרכה הטרוריסטית של ה"חמא"ס" אולם **בו ביום**, בראיון לתחנת הרדיו של ה"חמא"ס", הבהיר הניה כי ה"חמא"ס" תמשיך ב"התנגדות" (קרי, בדרך האלימות והטרור) ותישאר נאמנה ל"דם החללים" (רדיו "אלאקצא", 25 בפברואר).

המישור הפנים פלסטיני

14. **במישור הפנים-פלסטיני** נחשב הניה לדמות אהודה המייצגת רוח חדשה בפוליטיקה הפלסטינית. כלפי חוץ הוא תומך ברפורמות דמוקרטיות, בפלורליזם פוליטי, בעיקרון הפרדת הרשויות ובעצמאות לבתי המשפט. אולם, מתחת לפני השטח, כאמור לעיל, **מושרשת אצלו התפיסה האסלאמית הרדיקאלית של ה"חמא"ס" הרואה בדמוקרטיה אמצעי לכבוש את השלטון ולכונן משטר אסלאמי רדיקאלי, שיבטל את הדמוקרטיה.**

15. על רקע זה תמך הניה בפסק ההלכה שפרסמה תנועת ה"חמא"ס" לפני הבחירות אשר קבע, כי השתתפות התנועה בבחירות מותרת על-פי ההלכה

האסלאמית זאת בתנאי שהיא רואה עצמה מחויבת להלכה האסלאמית כמקור הסמכות העליון ותחתור ליישומה בתחומי "הרשות הפלסטינית" הלכה למעשה.